

ЮРІЙ УЩАПОВСЬКИЙ

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Міністерство освіти і науки України

Житомирський державний технологічний університет
Факультет обліку та фінансів

Кафедра економічної теорії та загальноекономічної підготовки

Ю. В. Ущаповський

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації
для студентів денної і заочної форми навчання
за напрямом підготовки «Економіка і підприємництво»

Затверджено на засіданні
кафедри економічної теорії
Житомирського державного
технологічного університету
Протокол №11
від 17 лютого 2014 р.

Житомир 2014

УДК 330(075.8)

ББК 65.5я73

I 23

Ущাপовський Ю. В.

Інституціональна економіка: методичні рекомендації /
Ю. В. Ущাপовський. – Житомир: ЖДТУ, 2014. – ? с.

Методичні рекомендації підготовлено на основі програм викладання курсу «Інституціональна економіка» в провідних економічних вузах України та Російської Федерації. Вони містять вимоги до студентів, програму та тематичний план курсу; плани семінарських занять зі списком літератури, переліком основних понять, темами рефератів. У рекомендаціях також сформульовано вимоги до підготовки і написання есе. Для кращого опанування матеріалу підібрано список літератури та контрольні питання для закріплення курсу.

Для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форми навчання.

Навчальне видання

© Ю. В. Ущাপовський, 2014

ВСТУП

Криза методології класичного лібералізму, який є основною течією сучасної економічної науки, спричинила необхідність залучення інституційної парадигми для аналізу національних економічних систем. Інституціоналізм прагне вийти за межі формальних моделей і вишуканих логічних схем сучасної неокласики, наблизити економічну теорію до багатогранності господарського життя. Системний підхід інституціоналізму вигідно відрізняє його від ортодоксальної неокласичної методології.

На зламі XX-XXI ст. теоретичний і практичний арсенал неокласики як провідного напрямку сучасної економічної науки виявився неспроможним забезпечити трансформацію радянської командно-адміністративної економіки на пострадянському просторі в ринкову та інтегрувати українську економіку у світове ринкове середовище. Розвиток ринкової економіки вимагав адекватних інституційних механізмів, створення яких є складним і тривалим у часі процесом. Досвід конкурентоспроможних економік демонструє успішне залучення методології інституціоналізму, інституційних складових у формуванні економічної системи країни, враховує національні особливості кожної країни. Інституційний аналіз відстежує внутрішню єдність і стабільність національної економіки, сприяє формуванню її інституційної структури, посиленому вивченню його історії, цінностей, мотиваційної поведінки економічних суб'єктів.

Курс «Інституціональна економіка» є новим у економічній освіті і покликаний розширити її межі та збагатити її зміст розумінням інституційних складових національних економічних систем. Запровадження інституційної методології сприятиме зростанню економічної культури та креативності мислення сучасного економіста.

Мета курсу «Інституціональна економіка» — засвоєння студентами змісту інституційної парадигми як альтернативного напрямку економічного аналізу в контексті дослідження феноменів соціальної, політичної і правової будови суспільства та економічної політики держави.

Предмет інституціональної економіки — формальні і неформальні інституції господарської системи та методологія інституціональної економічної теорії.

Завдання дисципліни:

- розширити сферу запровадження сучасного економічного аналізу в площині фундаментальної економічної підготовки фахівців;
- сприяти розумінню студентами особливостей змін у сучасному інституційному середовищі економічної системи та природи економічної культури суспільства;
- поглибити теоретичні знання з генезису, еволюції та взаємозв'язків економічних інституцій та організацій;
- оволодіти навиками елементарного аналізу інституційної структури суспільства, інституційних правил індивідуальної і групової поведінки.

Курс «Інституціональна економіка» має чітко окреслений міждисциплінарний характер, а тому передбачає попереднє ознайомлення студентів з такими дисциплінами як економічна теорія (політична економія), макроекономіка, мікроекономіка, соціологія, правознавство. Він створює теоретико-методологічне підґрунтя для системного аналізу інституційних змін в національній економіці.

Курс вивчається студентами економічних спеціальностей денної і заочної форми навчання протягом одного семестру. Методика викладання курсу на заочному відділенні передбачає установчі лекційні заняття, самостійну роботу у період між сесіями та виконання протягом семестру есе, у якому студент має стисло викласти власне бачення проблеми у сучасній інституційній структурі України та окреслити шляхи її подолання. В кінці семестру студенти складають залік.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

1) вільно оперувати термінами та категоріями, що визначають зміст курсу інституціональна економіка

2) знати та розуміти:

- складові елементи сучасного інституційного аналізу економічних систем;
- основні відмінності парадигми сучасної неокласики та інституційного економічного аналізу;
- відмінності між класичним інституціоналізмом та неоінституціоналізмом;

- основні напрямки досліджень у структурі сучасного інституціоналізму;
- праці провідних представників інституційної економіки;
- можливості впливу держави на формування інституційної структури економіки.

3) *вміти*:

- вирізняти дослідницьку програму інституціоналізму серед інших дослідницьких програм;
- порівнювати різні за змістом інституційні структури, аналізувати їх переваги та недоліки;
- окреслити тенденції розвитку інституцій та інституційного середовища у економіці сучасної України;
- використовувати інституційний аналіз для дослідження процесів і явищ сучасного господарського життя.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ

№ п/ п	Теми	Кількість годин						
		Всього	Денна форма			Заочна форма		
			Лекції	Семінари	Самост. робота	Лекції	Семінари	Самост. робота
1	Тема. 1. Науково-дослідна програма інституціоналізму: сутність, витоки, еволюція	14	4	4	6	4	2	8
2	Тема. 2. Інституції та їх роль у регулюванні господарської поведінки	10	2	2	6	2	2	6
3	Тема 3. Трансакції і трансакційні витрати в економіці	10	2	2	6	-	-	10
4	Тема 4. Економічна теорія прав власності	10	2	2	6	-	-	10
5	Тема 5. Ринок і фірма як інституційні угоди	9	2	2	5	-	-	9
6	Тема 6. Нова інституційна теорія держави	7	2	-	5	-	-	7
7	Тема 7. Інституційні зміни	7	2	-	5	-	-	7
8	Тема 8. Нова економічна історія	7	-	2	5	-	-	7
9	Тема 9. Право і економічна теорія	7	-	2	5	-	-	7
Разом		81	16	16	49	6	4	71

ПРОГРАМА КУРСУ «ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Тема. 1. Науково-дослідна програма інституціоналізму: сутність, витоки, еволюція

Складові елементи науково-дослідної програми (парадигми) неокласичної теорії. Ядро: методологічний індивідуалізм, раціональний вибір, рівноважний аналіз. Модель homo economicus. Захисний пояс: окресленість прав власності, повнота і доступність інформації, трансформаційні витрати.

Обмеженість неокласичного економічного аналізу. Онтологічні і гносеологічні витоки інституціоналізму. Традиційний інституціоналізм та його загальна характеристика. Холізм. Обмеження раціональності. Теорії представників традиційного інституціоналізму: Т. Веблен, Дж. Коммонс, В. Мітчел. Модель людини в інституціональній економіці. Модель homo institutus. Нове індустріальне суспільство Дж. К. Гелбрейта.

Загальна характеристика і напрями неінституціонального аналізу. «Дерево» інституціоналізму: класифікація сучасних інституційних концепцій. Порівняльна характеристика «старого» й «нового» інституціоналізму. Критика «захисного поясу». Теоретичні підходи представників неінституціоналізму: Р. Коуз, Дж. Б'юкенен, Г. Таллок, Г. Беккер, Д. Норд, О. Вільямсон.

Нова інституціональна економіка: Л. Тавено, Дж. Неш, Г. Саймон

Тема. 2. Інституції та їх роль у регулюванні господарської поведінки

Інституція та її суспільні функції. Ринковий механізм координації та інституції. Поняття інституції. Значення інституцій. Координаційна і розподільча функції інституції. Інституції та організації

Типологія ситуацій, що генерують виникнення інституцій: ситуація «дилема ув'язнених», координації, нерівності.

Інституційна структура економіки і суспільства. Поняття норми (правила). Відмінності між формальними і неформальними інституціями. Неформальні інституції (правила),

контроль за їх виконанням. Ефективність дії неформальних правил. Формальні інституції. Механізм примусу (змушення) до виконання формальних правил. Інституційне середовище та інституційний порядок.

Взаємодія між формальними і неформальними правилами. Економічна культура і економічна політика в контексті інституційного аналізу.

Економічна поведінка як прийняття рішень. Обмеження при прийнятті рішень.

Тема 3. Трансакції і трансакційні витрати в економіці

Поняття «трансакції» та «трансакційних витрат». Види трансакцій за Дж. Коммонсом.

Види трансакційних витрат і способи їх мінімізації. Витрати на пошук і обробку інформації. Витрати вимірювання. Витрати проведення перемовин і укладання контрактів. Витрати специфікації і захисту прав власності. Витрати опортуністичної поведінки. Спроби кількісного аналізу трансакційних витрат. Динаміка трансакційних витрат.

Тема 4. Економічна теорія прав власності

Поняття «права власності». Специфікація і «розмивання» прав власності.

Теорема Р. Коуза. Зовнішні ефекти. Класифікація зовнішніх ефектів.

Альтернативні режими власності. Режим вільного доступу (спільна власність). Проблема «надвикористання ресурсів». Варіанти трансформації спільної власності. Режим групового доступу (комунальна власність). Проблема прийняття рішення. Оптимальний розмір групи.

Режим індивідуального доступу (приватна власність). Чинники, що детермінують поширення приватної власності.

Державна власність. Державна власність де-факто і де-юре. Державна власність у тоталітарному і демократичному суспільстві.

Тема 5. Ринок і фірма як інституційні угоди

Вибір між дискретними інституційними альтернативами. Теорія контрактів. Види контрактів. Характеристики трансакції (частота, рівень невизначеності, специфічність активів). Механізми управління трансакціями. Ринок як інституційна угода. Персоніфікований і неперсоніфікований обмін. Історичні види ринків.

Фірма як інституційна угода. Теорія фірми. Структура фірми. Проблема взаємостосунків принципала і агента. Контрактна природа фірми. Видозміна економічних організацій. Гібридна форма інституційних угод. Вертикальна інтеграція.

Тема 6. Нова інституційна теорія держави

Держава як агентство зі створення суспільних благ. Створення і захист правил як суспільне благо. Проблема безбілетника і організація колективних дій.

Походження держави: економічна теорія анархії. Соціальний контракт. Контрактна модель держави. Модель «стаціонарного бандита» (модель Мак Гира-Олсона). Модель консенсусної демократії.

Групи спеціальних інтересів: вузькі й широкі розподільчі коаліції. Групи спеціальних інтересів і рентаорієнтована поведінка. Обмеження монопольної влади правителя. Перерозподільні функції держави і синтетична модель держави.

Міжнародні державні угоди та забезпечення їх виконання у площині теорії контрактів.

Тема 7. Інституційні зміни

Поняття інституційних змін. Класифікації інституційних змін. Схема інституційних змін Дагласа Норта. Траєкторії (напрямки) інституційних змін.

Механізми інституційних змін. Залежність інституційних змін від траєкторії (напрямку) попереднього розвитку. Ефект блокування. Ринок інституцій. Інституційна рівновага.

Тема 8. Нова економічна історія

Методологічні особливості нової економічної історії. Економічний аналіз примусової праці.

Система відкритих полів. Характеристики поведінки і наслідки існування системи відкритих полів. Пояснення відтворення системи відкритих полів. Порівняльний аналіз дискретних інституційних альтернатив у сільському господарстві.

Гроші як засіб економії на трансакційних витратах. Економічна антропологія: культура і обмін. Типологія форм розподілу і обміну. Загальні риси й особливості преполітарних і політарних суспільств.

Тема 9. Право і економічна теорія

Економічний аналіз загального права. Сутність економічного аналізу права. Роль теореми Коуза у поясненні економічної ролі права. Системи загального і кодифікованого права. Дослідження Р.Познера и Г.Калабрезі. Порівняння методологічних основ неінституційної економічної теорії та економічного аналізу права. Економічний і юридичний підходи до аналізу правових відносин.

Економічний аналіз кримінального права. Підходи Беккера, Брауна і Рейнольдса. Вплив наявних соціальних норм на злочинність. Економічний аналіз упередження правопорушень.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема. 1. Науково-дослідна програма інституціоналізму: сутність, витоки, еволюція (4 год.)

1. Моделі людини в економічній науці.
2. Концепції традиційного інституціоналізму: Т. Веблен, Дж. Коммонс, В. Мітчел.
3. Нове індустріальне суспільство Дж. К. Гелбрейта.
4. Загальна характеристика і напрями неоінституційного аналізу.
5. Теоретичні підходи неоінституціоналізму: Р. Коуз, О. Вільямсон, Дж. Б'юкенен, Г. Таллок, Г. Беккер, Д. Норт.

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – 416 с. – С. 5–12.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. – С. 24–52.

Додаткова:

Автономов В. С. Человек в зеркале экономической теории (Очерк истории западной экономической мысли). – М.: Наука, 1993. – 176 с.

Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М.: Прогресс, 1984. – 202 с.

Кузьминов Я. И. Курс институциональной экономики: институты, сети, транзакционные издержки, контракты [Текст]: учебник для студентов вузов / Я. И. Кузьминов, К. А. Бендукидзе, М. М. Юдкевич. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – С. 1–42.

Лемещенко П. С. Институциональная экономика: Учеб. пособие. – Минск: «ФУ Аинформ», 2003. – С. 8–87.

Нуреев Р. М. Очерки по истории институционализма / Р. М. Нуреев. – Ростов н/Д: Изд-во «Содействие – XXI век»; Гуманитарные перспективы, 2010. – 415 с.

Олейник А. Н. Институциональная экономика: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2002. – С. 19–42.

Homo institutius – Человек институциональный: монография под ред. д. э. н. О. В. Иншакова. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2005. – 854 с.

Табл. 1

Порівняльна характеристика традиційного (старого) і неoinституціоналізму

Ознака	Традиційний інституціоналізм	Неоінституціоналізм
Період виникнення і основоположники	20-30-і рр. XX ст. Т. Веблен, Дж. Коммонс, В. Мітчел	Кінець XX ст. Р. Коуз, О. Вільямсон, Дж. Б'юкенен, Г. Беккер, Д. Норт та ін.
Підґрунтя виникнення	заперечення методологічного ядра дослідної програми неокласиків	модифікація «захисного поясу» неокласичної дослідної програми
Методологія	гуманітарні науки (соціологія, право) + біологія (органічний і еволюційні підходи)	неокласична економічна теорія (методологічний індивідуалізм, homo economicus, рівноважний і оптимізаційний підходи)
Рух думки	від соціології, права до аналізу господарства	від економіки до соціології, політики, права
Передумова аналізу	холізм: пріоритетність цілого стосовно його складових частин	методологічний індивідуалізм
Інституції	формують переваги і вподобання індивідуумів	формують зовнішні обмеження для індивідуумів через умови вибору та інформацію
Вподобання та цілі індивідуумів	ендогенні, породжуються внутрішніми причинами	екзогенні, породжуються зовнішніми причинами

Табл. 2

Порівняльна характеристика теоретичних уявлень щодо раціональності індивідумів

Характеристика	Людина економічна (homo economicus)	Людина гібридна	Людина інституційна (homo institutius)
1. Підхід в економічній теорії	Неокласика	О. Вільямсон	Інституціоналізм
2. Мета	Максимізація корисності	Мінімізація трансакційних витрат	Культурна освіченість
3. Знання і здібності обрахунку	Необмежені	Обмежені	Обмежені
4. Бажання	Визначаються самостійно	Визначаються самостійно	Окреслені культурою
5. Раціональність	Повна	Обмежена	Культурна
6. Опортунізм	Підступність (обман) відсутня і немає змушення	Підступність наявна, але відсутнє змушення	Наявні підступність і змушення

Джерело: *Литвинцева Г. П.* Генезис новой институциональной экономической теории. – СПб., 1999. – С. 42.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійно оберіть інституцію і проаналізуйте її з позицій «старого» і «нового» інституціоналізму.

2. Використовуючи досвід повсякденного споживання, розкрийте поняття повної і неповної раціональності.

3. На основі концепції конкуруючих програм досліджень Імре Лакатоша проаналізуйте «жорстке ядро» і «захисний пояс» сучасної неокласики і неоінституціоналізму

4. У чому полягає сутність міждисциплінарного підходу в інституціональній економіці?

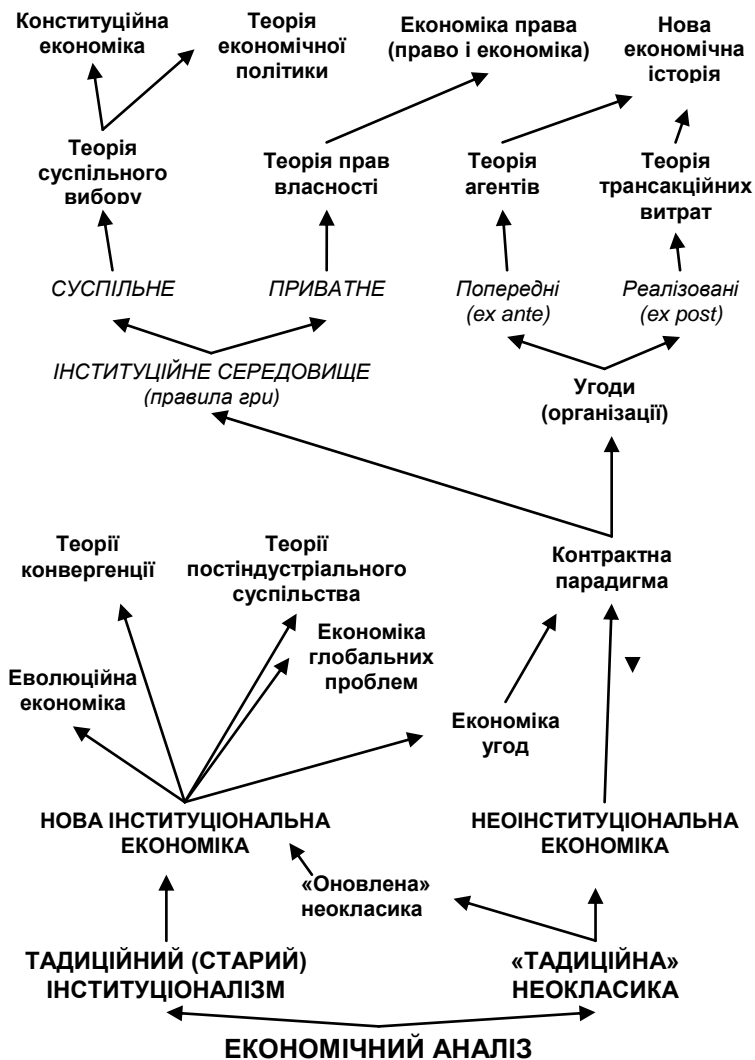


Рис. 1. Класифікація інституціональних концепцій¹

¹ Джерело: Олейник А. Н. Институциональная экономика: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2002. – С. 6.

Табл. 3

**Порівняльна характеристика ринкової системи і нового
індустріального суспільства Дж. К. Гелбрейта**

Критерій	Ринкова система	Нове індустріальне суспільство
Механізм координації	ринок	планування
Суб'єкт влади	власник	техноструктура
Основний фактор виробництва	капітал	знання
Прийняття рішень	індивідуальне	групове
Цільовий показник	прибуток	обсяги продаж
Спонукальні мотиви	примус , гроші	ототожнення, пристосування
Провідний прошарок суспільства	банкіри, фінансисти	педагоги, вчені

Побудована на основі: *Виноградова А. В.* Институциональная экономика: теория и практика. Учеб.-метод. пос. – Нижний Новгород: Нижегородский госуниверситет, 2012. – С.18

Теми рефератів:

1. Нова інституціональна економіка у працях Л. Тавено, Дж. Неша, Г. Саймона.
2. Модель конкуруючих програм досліджень Імре Лакатоша.
3. Порівняльні характеристики людини економічної і людини інституційної у площині інституціонального аналізу.
4. Основні етапи розвитку інституціонального аналізу.

Основні поняття

- Науково-дослідна програма (парадигма)
- Методологічне ядро
- Захисний пояс (оболонка)
- Методологічний індивідуалізм
- Раціональний вибір
- Рівноважний аналіз
- Модель homo economicus
- Обмеження раціональності

- Модель homo institutius
- Модель людини гібридної (Вільямсона)
- Традиційний (старий) інституціоналізм
- Холізм
- Неоінституціоналізм
- Нова інституціональна економіка

Тема 2. Інституції та їх роль у регулюванні господарської поведінки (2 год.)

1. Інституції та їх функції в економіці.
2. Формальні і неформальні інституції.
3. Інституційна структура економіки і суспільства

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – С.13–52.

Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. Передмова, гл. 2, 3, 5.

Одинцова М. И. Институциональная экономика [Текст]: учеб. пособие / М. И. Одинцова; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – 3-е изд. – М.: Изд. Дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2009. – С. 12-68.

Эггерстон Т. Экономическое поведение и институты. – М.: Дело, 2001. Гл. 2.

Додаткова:

Олейник А. Н. Институциональная экономика: Учебное пособие. – М.: ИНФРА–М, 2002. – С. 13–70.

Тамбовцев В.Л. Экономический анализ нормативных актов. – М.: ТЕИС, 2001. – 228 с.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2002. Гл.3, 4, 5.

Сайт: Институциональная экономика. – Режим доступа: <http://institutional.narod.ru>, вільний.



Рис. 2. Класифікація правил поведінки²
(за В. Ванбергом)

² Джерело: Vanberg V. Rules and Choice in Economics. – L., 1994. – P.110.

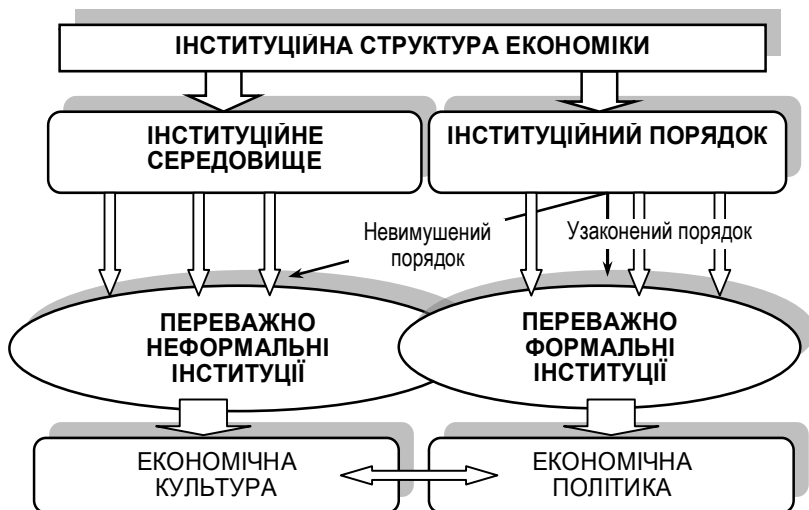


Рис. 3. Інституційна структура економіки³

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте роль норми у структуризації взаємостосунків між індивідуумами.
2. Чи кожне правило можна вважати інституцією?
3. Здійсніть порівняння обмежувальної, координаційної та розподільчої функцій інституцій.
4. В чому відмінність між формальними і неформальними інституціями?
5. Яким чином держава може впливати на зміну неформальних правил?

Теми рефератів:

1. Інституційне середовище та його елементи.
2. Невимушений і узаконений порядок у концепції Ф. Гаєска (Хаєска).

³ Джерело: Ущатовський Ю. В. Ідеї інституціоналізму в економічній думці України XIX – поч. XX ст. : монографія / Ю. В. Ущатовський. – К.: КНЕУ, 2012. – С. 53

3. Взаємодія індивідів та інституцій у схемі інституційного аналізу О. Вільямсона.

4. Визначення інституцій та організацій у теоретичній концепції Дагласа Норта.

5. Інституційний порядок та інституційне середовище у контексті системного аналізу.

6. Економічна політика як втілення інституційного порядку

Основні поняття

- Норма (правило)
- Опортуністична поведінка
- Механізм примусу до виконання правила
- Інституція
- Неформальні інституції
- Формальні інституції
- Організація
- Інституційна структура економіки
- Інституційне середовище
- Інституційний порядок
- Економічна культура
- Економічна політика

Тема 3. Трансакції і трансакційні витрати в економіці (2 год.)

1. Класифікація трансакційних витрат.

2. Кількісний аналіз трансакційних витрат та їх динаміка.

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – С. 54–106.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. Гл.6, 7, 8, 9.

Додаткова:

Аоки М. Фирма в японской экономике. Информация, стимулирование и заключение сделок в японской экономике – СПб.: Лениздат, 1994.

Олейник А. Н. Институциональная экономика: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2002. – С. 133–143.

Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма. Фирмы, рынки, «отношенческая» контрактация. – СПб.: Лениздат, 1996. – С. 97–101.

Сайт: Институциональная экономика. – Режим доступа: <http://institutional.narod.ru>, вільний.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте відмінності між трансформаційними і трансакційними і витратами.

2. Що ми розуміємо під поняттям «нульові трансакційні витрати»?

3. Розкрийте умови виникнення трансакційних витрат.

3. Окресліть відмінності трансакції раціонування від трансакційної угоди.

4. Що таке «б'юкенівський товар»?

5. Сутність опортуністичної поведінки та її види.

Теми рефератів:

1. Види трансакцій та їх загальна характеристика.

2. Трансакційні витрати для покупців і продавців.

3. Особливості діяльності фірм з надання трансакційних послуг.

4. Опортуністична поведінка в площині трансакційних витрат.

5. Трансакційний сектор в економіці України.

Табл. 4

Структура сучасної інституціональної теорії⁴

Назва теорії	Предмет дослідження	Основні представники
1. Теорія трансакційних витрат	Вплив витрат на спосіб організації економічної діяльності	Коуз, Вільямсон, Алчіан, Клейн, Демсець, Барцель
2. Економічна теорія прав власності	Вплив конфігурації прав власності на економічні результати	Коуз, Алчіан, Демсець, Де Алесі, Фуруботн, Пейовіч
3. Економічна теорія контрактів	Проблеми пов'язані з стимулами та асиметричною інформацією	
<i>Теорія відносин між агентами</i>	Між учасниками контракту	Дженсен, Меклінг, Фама, Алчіан, Демсець, Стігліц, Спенс
<i>Теорія контрактів стосунків та неповних контрактів</i>	Між учасниками контракту та третьою стороною	Маколей, Вільямсон, Крепс, Клейн
4. Нова інституціональна економічна історія	Використання трансакційних витрат, прав власності і теорії контрактів до історичного минулого	Норт, Томас, Уоліс, Вейнгаст, Хофман, Егерстон, Грепф
5. Неоінституційний підхід до економічної теорії і політики	Теорія держави, організація уряду, державне управління, міжнародна організація	Вільямсон, Норт, Леві, Вейнгаст
6. Конституційна економічна теорія	Як суспільство обирає правила для встановлення правил	Б'юкенен, Олсон
<i>Американський напрям</i>		Вагнер, Толісон
<i>Німецький напрям</i>		Ойкен, Бьом, Мікш, Ватрін
7. Право та економіка	Роль трансакційних витрат, теорія прав власності	Познер, Кутер, Улен
8. Еволюційна економічна теорія		Нельсон, Вінтер, Ланглуа

⁴ Складено за : Фуруботн Э., Рихтер Р. Институты и экономическая теория. Достижения новой институциональной экономической теории. – СПб, 2005.

Основні поняття

- Торгові трансакції
- Трансакції управління
- Трансакції раціонування
- Трансакційні витрати
- Трансформаційні витрати
- Витрати на пошук і обробку інформації
- Витрати укладання контрактів
- Витрати вимірювання
- Витрати специфікації і захисту прав власності
- Витрати опортуністичної поведінки

Тема 4. Економічна теорія прав власності (2 год.)

1. Альтернативні режими власності: режим вільного та групового доступу.

2. Альтернативні режими власності: режим індивідуального доступу.

3. Державна власність де-факто і де-юре.

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – С.107–152.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. Гл. 10, 11.

Додаткова:

Бьюкенен Дж., Таллок Г. Расчет согласия. Логические основания конституционной демократии // Нобелевские лауреаты по экономике. Джеймс Бьюкенен. – М.: Таурус-Альфа, 1997.

Капелюшников Р. И. Экономическая теория прав собственности / Р. И. Капелюшников. – М.: ИМЭМО, 1990. – 251 с.

Олейник А. Н. Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА – М, 2002. – С. 124–132.

Коуз Р. Фирма, рынок и право. – М.: Дело, 1993.

Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Фуруботи Э. Г., Рихтер Р. Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории / Пер. с англ. Под ред. В. С. Каткало, Н. П. Дроздовой. – СПб.: Изд. дом Санкт-Петерб. Гос. ун-та, 2005. – Гл. 3, 4.

Сайт: Институциональная экономика. – Режим доступа: <http://institutional.narod.ru>, свободный.

Завдання для самостійної роботи

1.Розкрийте зміст технологічного й грошового зовнішнього ефектів.

2. Сформулюйте порівняльні переваги й недоліки режиму приватної власності на певне благо.

3. Чому вільний доступ є неефективним за визначенням режимом використання ресурсів?

4. В чому полягає зміст споживчого зовнішнього ефекту?

Теми рефератів:

1. Базові поняття теорії прав власності.

2. Теорії виникнення прав власності.

3. Еволюція економічного аналізу прав власності.

4. Комунальний режим власності та його відмінні риси.

Основні поняття

- Права власності
- Теорема Коуза
- Теорема Познера
- Зовнішні ефекти

- Вільний доступ
- «Надвикористання ресурсу»
- Груповий доступ
- Індивідуальний доступ
- Державна власність як контракт

Тема 5. Ринок і фірма як інституційні угоди (2 год.)

1. Теорія контрактів.
2. Характеристика трансакцій та механізм управління ними.
3. Фірма як інституційна угода

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – С.153–210.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. Гл. 12, 13, 14.

Додаткова:

Капелюшников Р. И. Экономическая теория прав собственности / Р. И. Капелюшников. – М.: ИМЭМО, 1990. – 251 с.

Коуз Р. Фирма, рынок и право. – М.: Дело, 1993.

Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000.

Олейник А. Н. Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА – М, 2002. – С. 264–326.

Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Фуруботи Э. Г., Рихтер Р. Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории / Пер. с англ. Под ред. В. С. Катыкало, Н. П. Дроздовой. – СПб.: Изд. дом Санкт-Петерб. Гос. ун-та, 2005. – Гл. 5-8.

Сайт: Институциональная экономика. – Режим доступа:
<http://institutional.narod.ru>, свободный.

Завдання для самостійної роботи

1. З'ясуйте місце і роль ринкового управління контрактними угодами.
2. Зробіть порівняльний аналіз типів структур управління контрактами за О. Вільямсоном.
3. Дайте визначення ринку та розкрийте основний критерій класифікації ринків у новій інституціональній економіці.
4. Розкрийте типологію фірм за А. Алчіаном і Г. Демсецем.

Теми рефератів:

1. Контракти в дослідженнях економістів.
2. Фактори організаційного розвитку і фірма.
3. Шляхи оптимізації неповного контракту.
4. Еволюція ринкових структур від персоніфікованого до неперсоніфікованого обміну.

Основні поняття

- Контракт
- Агентські контракти
- Неявні контракти
- Контракти відносин
- Асиметричність інформації
- Неповний контракт
- Механізм управління трансакціями
- Вертикальна інтеграція
- Гібридна інституційна угода
- Фірма як інституційна угода
- Ринок як інституційна угода

Тема 6. Нова інституційна теорія держави

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення держави у площині створення і захисту правил як суспільного блага.
2. Опишіть і розкрийте інституційні теорії походження держави.
3. З'ясуйте економічний аналіз функціонування держави в контексті інституційної теорії

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – С. 211–279.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. Гл. 16.

Додаткова:

Бьюкенен Дж. М. Границы свободы. Между анархией и Левиафаном // Нобелевские лауреаты по экономике. Джеймс Бьюкенен. – М.: Таурас-Альфа, 1997.

Олейник А. Н. Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА – М, 2002. – С. 344–361.

Олсон М. Логика коллективных действий: Общественные блага и теория групп. – М.: Изд-во ФЭИ, 1995.

Сайт: Институциональная экономика. – Режим доступа: <http://institutional.narod.ru>, свободный.

Фуруботи Э. Г., Рихтер Р. Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории / Пер. с англ. Под ред. В. С. Катькало, Н. П. Дроздовой. – СПб.: Изд. дом Санкт-Петербург. Гос. ун-та, 2005. – Гл. 9.

Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. – М.: Дело, 2001.

Теми рефератів:

1. Порівняльний аналіз неокласичної та інституційної теорії держави.
2. Роль політичних інституцій у формуванні ринкового інституційного середовища.
3. Особливості укладання та забезпечення дотримання міжнародних угод в контексті інституціональної економіки.
4. Еволюція економічної теорії держави.
5. Суспільні блага у типології благ.

Основні поняття

- Суспільні блага
- Колективні блага
- Проблема безбілетника М. Олсона
- Спонтанний економічний порядок
- Соціальний контракт
- Модель Мак Гіра-Олсона
- Модель консенсусної демократії
- Рентоорієтована поведінка
- Інституційна корупція
- Обмеження монопольної влади правителя
- Розподільча демократія

Тема 7. Інституційні зміни

Завдання для самостійної роботи

1. З'ясуйте сутність поняття інституційних змін та наведіть їх класифікацію.
2. Базова модель інституційних змін Дагласа Норта.
3. Розкрийте механізм інституційних змін у залежності від траєкторії попереднього розвитку.
4. Поясніть розуміння Д. Норта інституційної рівноваги.

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – С. 280–317.

Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. Гл.1, 9–11.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. Гл. 17.

Додаткова:

Олейник А. Н. Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА – М, 2002. – С. 187–213; 387–402.

Сайт: Институциональная экономика. – Режим доступа: <http://institutional.narod.ru>, свободный.

Сусоколов А. А. Культура и обмен: Введение в экономическую антропологию. – М.: SPSL – «Русская панорама», 2006. – 446 с.

Тамбовцев В. Л. Институциональный рынок как механизм институциональных изменений // Общественные науки и современность. – 2001. – №5. – С. 25–38.

Хикс Д. Теория экономической истории: Пер. с англ. / Общ ред. и вступ. ст. Р. М. Нуреева – М.: НП «Журнал «Вопросы экономики», 2003. – 224 с..

Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. – М.: Дело, 2001. Гл.3.

Теми рефератів:

1. Концепція інституціональних змін Ґарольда Демсеця.
2. Характеристика інституційних змін Т. Андерсона і П. Хілла.
3. Пояснення неолітичної революції за допомогою моделі інституційних змін Норта-Томаса
4. Траєкторії (напрямки) інституційних змін.
5. Роль інституційних змін в становленні ринкової економіки України.

Основні поняття

- Інституційна зміна
- Дискретні інституційні зміни
- Інкрементні інституційні зміни
- Спонтанні інституційні зміни
- Цілеспрямовані інституційні зміни
- Логіка інституційних змін
- Ефект блокування
- Ринок для інституцій
- Інституційна рівновага

Тема 8. Нова економічна історія (2 год.)

1. Методологічні особливості нової економічної історії
2. Система відкритих полів (СВП).
3. Гроші і трансакційні витрати.
4. Економічна антропологія: культура і обмін.

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – С. 318–343.

Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перераб. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. – С. 464–490.

Додаткова:

Блауг М.. Економічна теорія в ретроспективі: Пер. з англ. – К.: Основи, 2000. – 680 с.

«Великая трансформация» Карла Поланьи: прошлое, настоящее, будущее / Под общ. ред. Р. М. Нуреева; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – 406 с.

Истоки: из опыта изучения экономики как структуры и процесса / редкол.: Я. И. Кузьминов (гл. ред.), В. С. Автономов (зам. гл. ред.), О. И. Ананьин и др.; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – 533 с.

Нуреев Р. М. Очерки по истории институционализма / Р. М. Нуреев. – Ростов н/Д: Изд-во «Содействие – XXI век»; Гуманитарные перспективы, 2010. – С. 251–301.

Олейник А. Н. Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА – М, 2002. – С. 187–228.

Сусоколов А. А. Культура и обмен: Введение в экономическую антропологию. – М.: SPSL – «Русская панорама», 2006. – 446 с.

Хикс Д. Теория экономической истории: Пер. с англ. / Общ ред. и вступ. ст. Р. М. Нуреева – М.: НП «Журнал «Вопросы экономики», 2003. – 224 с..

Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. – М.: Дело, 2001.

Завдання для самостійної роботи

1. В чому проявляються переваги дослідження економічної історії з методологічних позицій нової інституціональної економічної теорії?

2. Здійснить порівняльну характеристику пояснення системи відкритих полів К. Дальманом і С. Фенолті.

3.Зробіть порівняльний аналіз дискретних інституційних альтернатив у сільському господарстві.

4. Порівняйте преполітарні й політарні суспільства: як наявність державних структур вплинула на господарський розвиток?

Теми рефератів:

1. Особливості економічного аналізу примусової праці в світлі нової економічної історії.

2. Пояснення порівняльних переваг системи відкритих полів Дональдом Мак-Клоскі.

3. Організація обміну у бартерній і грошовій економіці: порівняльний аналіз.

4. Дослідження економічної історії Карла Поланьї.

Основні поняття

- Нова економічна історія
- Система відкритих полів (СВП)
- Суб'єктивні наслідки існування СВП
- Об'єктивні наслідки СВП
- Економічна антропологія.
- Преполітарні суспільства
- Політарні суспільства

Тема 9. Право і економічна теорія (2 год.)

1. Економічний аналіз загального права.
2. Системи загального і кодифікованого права.
3. Економічний аналіз кримінального права.

Література

Основна:

Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – 416 с. – С. 344–406.

Додаткова:

Беккер Г. Преступление и наказание: экономический подход // Истоки Вып. 4 / Под ред. Я. И. Кузьминова. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2000.

Нуреев Р. М. Очерки по истории институционализма / Р. М. Нуреев. – Ростов н/Д: Изд-во «Содействие – XXI век»; Гуманитарные перспективы, 2010. – С. 251–301.

Познер Р. Экономический анализ права: В 2-х т. / Пер с англ. Под ред. В. Л. Тамбовцева. – СПб.: Экономическая школа, 2004. – Т.1. – 524 с.

Тамбовцев В. Л. Экономический анализ нормативных актов. – М.: ТЕИС, 2001.

Шмаков А. В.. Экономический анализ права: учеб. пособие. Ч. 1 / А. В. Шмаков. – Новосибирск.: Изд-во НГТУ, 2005. – 136 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Здійснить порівняльний аналіз економічного і юридичного підходів до аналізу права.

2. Що є, на думку Беккера, більшим стримуючим фактором для злочинності: посилення жорстокості покарання чи його невідворотність?

3. Як впливає розподіл доходів у суспільстві на рівень злочинності?

Теми рефератів:

1. Природа економічного мислення і економічний підхід до права.

2. Контрактні права та засоби їх захисту.

3. Економічна теорія нещасливих випадків і формула Леріда Хенда у площині відповідальності за необережність.

4. Загальне право та економічне зростання.

5. Теорія монополії та антимонопольне законодавство.

6. Вибір між державним регулюванням і загальним правом.

Основні поняття

- Загальне право
- Кодифіковане право
- Оптимальне запровадження права
- Ринок злочинності
- Економічні функції покарання
- Преполітарні суспільства
- Політарні суспільства

Вимоги до підготовки й оформлення есе

Загальні вимоги. Есе - самостійна письмова робота студента з курсу інституціональної економіки. Есе передбачає:

- 1) *тезисне викладення* вивченої та опрацьованої базової статті або окремої важливої глави з переліку праць видатних економістів – представників інституціоналізму;
- 2) *самостійний інституційний аналіз* актуальних проблем економіки України, на основі знань отриманих в процесі вивчення як базової статті (глави), так і опрацювання спеціальної літератури з інституційної економіки;
- 3) *висновки*, у яких у короткій формі мають бути викладені результати інституційного аналізу досліджуваної проблеми.

Вимоги до структури есе. Есе має містити такі обов'язкові елементи:

Вступ, де у короткій змістовній формі визначається і обґрунтовується актуальність теми та чітко формулюється мета дослідження та його зв'язок з базовою роботою. Отже, у вступі слід обов'язково підкреслити, чому дослідження є «цікавим і має значення».

1.Тези базової роботи обов'язково повинні розкрити постулати і основні принципи, які автор потім повинен використати у основній частині. Для цього їх слід пронумерувати, щоб автор міг апелювати до них у роботі (наприклад: «згідно п.3»)

2. Основна частина. Щоб забезпечити досягнення поставленої мети, основна частина має розкривати вузлові аспекти обраної теми. У цій частині автору потрібно підкреслити та логічно обґрунтувати власне бачення проблеми. Рекомендуємо обирати і дослідити певну конкретну інституцію.

Висновки мають бути узгоджені із метою есе та коротко узагальнити результати інституційного аналізу проблеми, яку автор досліджував в основній частині і/або окреслити шляхи її вирішення.

Список використаної літератури повинен містити перелік реально опрацьованих і використаних в роботі літературних джерел, на які автор посилається в основній частині, враховуючи також посилання на електронні джерела з Інтернету. Список має бути належним чином оформлений у

відповідності до наявних стандартів. Підкреслимо: кількість використаних джерел побічно засвідчує рівень розгляду проблеми автором.

Вимоги щодо оформлення есе. Есе повинно бути надруковане українською мовою на аркуші формату А4 з використанням шрифту Times New Roman (розмір 12, інтервал полуторний). Обсяг есе має бути до 15000 знаків (до 0,4 д.а.). Один друкарський аркуш (д.а.) містить приблизно 24–25 стор.

Цитування використовують з метою максимально точної передачі позиції вченого, який є компетентним у досліджуваній проблемі.

Правила цитування: 1) цитата повинна відповідати тексту джерела, із якого вона наведена; 2) цитувати автора бажано з його творів; 3) не слід спотворювати думку автора. Всередині основного тексту цитати беруться в лапки. З великої літери вони починаються у тих випадках, коли цитата відкриває собою фразу або після двокрапки, якщо і в джерелі вона починається із прописної. Перше слово цитати, що органічно входить до синтаксичної будови фрази основного тексту, пишеться із рядової букви, навіть якщо в першоджерелі текст починається з прописної. Як знак пропуску тексту в цитаті використовуються три крапки.

Всі цитати, цифрові та ілюстративні матеріали обов'язково мають супроводжуватися точними посиланнями на джерела. Список використаної літератури слід пронумерувати, а потім, у тексті в квадратних дужках вказати порядковий номер джерела, на яке посилається, і номери сторінок.

Наприклад:

у тексті есе:

«Економічна думка є частиною (і дуже суттєвою) загальної культури, дефіцит якої нині особливо відчутний. Йдеться про культуру в широкому розумінні. Адже економіка, господарювання – це також культура» [2, с. 9].

у списку використаної літератури:

... 2. Злупко С. М. Економічна думка України: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 496 с.

Титульний аркуш есе оформлюється згідно поданого зразка (див. С. ?).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економічної теорії
та загальноекономічної підготовки

ЕСЕ
з інституціональної економіки

**Виконання контрактів та угод у підприємницькому
середовищі України в площині інституційного
аналізу Д. Норта (на основі глави 7 монографії Д.
Норта «Інституції, інституційна зміна та
функціонування економіки»)**

Автор: студент II курсу
групи ЕП-38
ПЕТРЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ

Житомир 2014

Вибір і формулювання теми есе. Тему есе автор обирає самостійно.

У назві теми в обов'язковому порядку мають бути зазначені: 1) інституції, що підлягають аналізу (норми, правила, контракти, угоди, елементи інституційної структури тощо); 2) базова робота (або її частина) з прізвищем автора, інституційні аспекти якої будуть покладені в основу дослідження.

Наприклад:

1. Виконання контрактів та угод у підприємницькому середовищі України в площині інституційного аналізу Д. Норта (на основі глави 7 монографії Д. Норта «Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки»).
2. Впровадження інституцій ринкової економіки в контексті економічної культури українського суспільства за статтею Дж. Стігліца «Куди ведуть реформи».
3. Демонстративне споживання в сучасному українському суспільстві на основі праці Т. Веблена «Теорія бездіяльного класу»
4. Аналіз формальних інституцій і організацій у контексті впровадження пенсійної реформи в Україні (на основі тез Д. Норта викладених у главі 6 монографії Д. Норта «Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки»)

Список авторів для підготовки тез, як інструментів інституційного аналізу в основній частині есе:

1. Торстейн Веблен
2. Джон Роджерс Коммонс
3. Уеслі Клер Мітчелл
4. Джон Кеннет Гелбрейт
5. Йозеф А. Шумпетер
6. Рональд Коуз
7. Даглас Норт
8. Олівер Вільямсон
9. Джозеф Стігліц
10. Фрідріх фон Гаєк (Хаєк)
11. Джеймс Б'юкенен
12. Френк Найт
13. Джеффри Ходжсон
14. Клод Менар

- 15.Даніель Канеман
- 16.Мансур Олсон
- 17.Ернандо де Сото

Вимоги до термінів та порядок подання есе.

Виконане і оформлене у відповідності до вимог есе подається на кафедру для реєстрації не пізніше обумовленого викладачем терміну. Оцінка за есе, які не надійшли на кафедру пізніше зазначеного терміну, знижується на 50% балів.

В процесі підготовки есе студент може отримати роз'яснення незрозумілих питань на кафедрі в години відведені для консультацій відповідно до графіку.

Рекомендована література для підготовки есе

1. Бьюкенен, Дж. М. Сочинения / Фонд экономической инициативы; гл. ред. Нуреев Р. М. и др. – М.: «Таурус Альфа», 1997. – 545 с.
2. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М.: Прогресс, 1984. – 368 с.
3. Гарилишин Б. Дороговкази в майбутнє / пер. з англ. Л. Л. Лещенко. – К.: Основи. – 238 с.
4. Гелбрейт, Дж. К. Суспільство блага. Пора гуманності. – К.: Видавничий дім «Скарби», 2003. – 160 с.
5. Гэлбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества. – М.: Прогресс, 1976.
6. Гэлбрейт Дж. К. Новое индустриальное общество. – М.: Прогресс, 1969.
7. Канеман Д., Тверски А. Рациональный выбор ценности и фреймы /Пер. Пястолова С.М. // Психологический журнал, том 24, № 4, июль-август 2003.
8. Коуз Р. Природа фирмы / Фирма, рынок и право М. Дело, 1993.
9. Менар К. Теория организаций: разнообразие соглашений в развитой рыночной экономике/ Гл. 15 в кн. Институциональная экономика. Авторский коллектив под общ. ед. А.О. Олейника. М.: ИНФРА-М, 2005.
10. Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

11. Полтерович В.М. Институциональные ловушки и экономические реформы. Экономика и математические методы, 1999, т. 35, вып. 2, 3-20.

12. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

13. Саймон Г. Рациональность как процесс и продукт мышления // THESIS. 1993. – Вып. 3., С.16 - 38.

14. Сото Э. де. Иной путь: невидимая революция в третьем мире. М.: Catallaxu, 1995.

15. Стиглиц Дж. Куда ведут реформы? К десятилетию начала переходных процессов // Вопросы экономики. 1999. №7

16. Уильямсон О. Вертикальная интеграция роли производства: воображения по поводу неудач рынка / Вехи экономической мысли. Теория потребительского поведения и спроса. Т.1. Под ред. В.М.Гальперина.- СПб.: Экономическая школа. 1999

17. Уильямсон О. Экономические институты капитализма. Фирмы, рынки «отношенческая» контракция. СПб.: Лениздат, 1996

18. Уильямсон О. Поведенческие предпосылки современного экономического анализа // THESIS. 1993. – Вып. 3

19. Хайек Ф. А. Пагубная самонадеянность. М., 1992.

20. Ходжсон, Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории. – М.: Дело, 2003.

21. Шумпетер, Йозеф А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Пер. з англ.. В. Старка. – К.: Вид. дім «Києво-могилянська академія», 2011. – 242 с.

22. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. М.: Академия народного хозяйства при правительстве РФ, «ДЕЛО», 2001.

23. Сайт: Институт свободы: московский либертариум – Режим доступа: <http://www.libertarium.ru/library>

Питання для підготовки до заліку

1. Складові елементи науково-дослідної програми (парадигми) неокласичної теорії.
2. Обмеженість неокласичного економічного аналізу.
3. Традиційний інституціоналізм та його загальна характеристика.
4. Загальна характеристика і напрями неінституціонального аналізу.
5. Нова інституціональна економіка.
6. Інституція та її суспільні функції.
7. Типологія ситуацій, що генерують виникнення інституцій.
8. Поняття норми (правила).
9. Неформальні інституції (правила).
10. Формальні інституції.
11. Взаємодія між формальними і неформальними правилами.
12. Економічна поведінка як прийняття рішень.
13. Поняття «транзакції» та «транзакційних витрат».
14. Види транзакцій за Дж. Коммонсом.
15. Види транзакційних витрат і способи їх мінімізації.
16. Поняття «права власності».
17. Теорема Р. Коуза.
18. Альтернативні режими власності.
19. Вибір між дискретними інституційними альтернативами.
20. Ринок як інституційна угода.
21. Фірма як інституційна угода.
22. Держава як агентство зі створення суспільних благ.
23. Моделі походження держави.
24. Групи спеціальних інтересів: вузькі й широкі розподільчі коаліції.
25. Міжнародні державні угоди у площині теорії контрактів.
26. Поняття інституційних змін.
27. Схема інституційних змін Дагласа Норта.
28. Механізми інституційних змін.
29. Ринок інституцій. Інституційна рівновага.
30. Методологічні особливості нової економічної історії.
31. Система відкритих полів.
32. Гроші як засіб економії на транзакційних витратах.
33. Економічна антропологія: культура і обмін.
34. Економічний аналіз загального права.
35. Економічний аналіз кримінального права.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники та навчальні посібники

1. *Бренделева Е. А.* Неинституциональная экономическая теория / Е. А. Бренделева. – М.: Дело и Сервис, 2006. – 352 с.

2. *Вольчик В. В.* Курс лекций по институциональной экономике. [Электронный ресурс] / В. В. Вольчик. – Электрон. текстовые дан. — Ростов - н/Д: Изд-во Рост. Ун-та, 2008. – Режим доступа: <http://www.ie.boom.ru>, свободный.

3. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: Учебник / Под ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА – М, 2010. – 416 с.

5. *Кузьминов Я. И.* Институциональная экономика: Учебно-методическое пособие. Часть 1-3. [Электронный ресурс] / Я. И. Кузьминов, М. М. Юдкевич. – Электрон. текстовые дан. – М.: ГУ ВШЭ, 2009. – Режим доступа: www.iet.ru/mipt, свободный.

6. *Нуреев Р. М.* Очерки по истории институционализма / Р. М. Нуреев. – Ростов н/Д: Изд-во «Содействие – XXI век»; Гуманитарные перспективы, 2010. – 415 с.

Одинцова М. И. Институциональная экономика [Текст]: учеб. пособие / М. И. Одинцова; Гос. ун-т – ВШЭ. – 3-е изд. – М.: Изд. Дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2009. – С. 12-68.

7. *Олейник А. Н.* Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА – М, 2011. – 416 с.

8. *Скоробогатов А. С.* Институциональная экономика. Курс лекций. [Электронный ресурс] / А. С. Скоробогатов. – Электрон. текстовые дан. – СПб.: ГУ-ВШЭ, 2006. – Режим доступа: <http://ie.boom.ru/skorobogatov/skorobogatov.htm>, свободный.

9. *Ткач А. А.* Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 334 с.

10. *Шаститко А. Е.* Новая институциональная экономическая теория. – 4-е изд., перер. и доп. / А. Е. Шаститко. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. – 591 с.

11. Сайт: Институциональная экономика. – Режим доступа: <http://institutional.narod.ru>, вільний.

12. Юдкевич М. М. Основы теории контрактов: модели и задачи: Учеб. Пособие / М. М. Юдкевич, Е. А. Подколзина, А. Ю. Рябинина. – М.: ГУ ВШЭ, 2002. – 352 с.

Інші видання

1. *Бьюкенен, Дж. М.* Сочинения / Фонд экономической инициативы; Гл. ред. Нуреев Р. М. и др. – М.: «Таурис Альфа», 1997. – 545 с.
2. *Веблен Т.* Теория праздного класса. – М.: Прогресс, 1984. – 368 с.
3. *Вільямсон О. Е.* Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів. – К.: АртЕк. 2001. – 472 с.
4. «Великая трансформация» Карла Поланьи: прошлое, настоящее, будущее / Под общ. ред. Р. М. Нуреева; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – 406 с.
5. *Гелбрейт Дж. К.* Суспільство блага. Пора гуманності. – К.: Вид. дім «Скарби», 2003. – 160 с.
6. Истоки: из опыта изучения экономики как структуры и процесса / редкол.: Я. И. Кузьминов (гл. ред.), В. С. Автономов (зам. гл. ред.), О. И. Ананьин и др.; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – 533 с.
7. *Капелюшников Р. И.* Экономическая теория прав собственности / Р. И. Капелюшников. – М.: ИМЭМО, 1990. – 251 с.
8. *Коуз Р.* Фирма, рынок и право / Пер. с англ. / Р. Коуз. – М.: Дело ЛТД, 1993. – 192 с.
9. *Кун Т.* Структура научных революций: Пер. с англ. / Т. Кун; Сост. В. Ю. Кузнецов. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – 605 с.
10. *Норт Даглас.* Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. – К. Основи, 2000. – 198 с.
11. *Норт Д.* Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М, 1997. – 286 с.
12. *Нуреев Р. М.* Теория общественного выбора. Курс лекций [Электронный ресурс] – М.: ГУ ВШЭ, 2005. – Режим доступа: <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/204390.html>, свободный.
13. *Ойкен В.* Основные принципы экономической политики: Пер. с нем. / Общ. ред. Л. И. Цедилина и др. – М.: Прогресс. Универс, 1995. – 496 с.
14. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред. *О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера*; Пер з англ..

А. В. Куликова; Наук. ред.. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

15. *Розмаинский И. В.* История экономических учений. Тема №8. Институционализм [Электрон. ресурс] / И. В. Розмаинский. – Электрон. текстовые дан. – М.:Б. изд., 2002. – Режим доступа: http://www.institutional.boom.ru/hist_metod.htm

16. *Сусоколов А. А.* Культура и обмен: Введение в экономическую антропологию. – М.: SPSL – «Русская панорама», 2006. – 446 с.

17. *Тоффлер Е.* Метаморфозы власти / Пер. с англ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 669 с.

18. *Уильямсон О. И.* Экономические институты капитализма. Фирмы, рынки, «отношенческая» контрактация. – СПб.: Лениздат, 1996.

19. *Фуруботи Э. Г., Рихтер Р.* Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории / Пер. с англ. Под ред. В. С. Катькало, Н. П. Дроздовой. – СПб.: Изд. дом Санкт-Петерб. Гос. ун-та, 2005.

20. *Хикс Д.* Теория экономической истории: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. Р. М. Нуреева. – М.: НП «Журнал «Вопросы экономики», 2003. – 224 с.

21. *Ходжсон, Дж.* Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории. – М.: Дело, 2003.

22. *Шумпетер Йозеф А.* Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Пер. з англ. В. Старка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 242 с.

23. *Эггерстон Т.* Экономическое поведение и институты. – М.: Дело, 2001.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розподіл навчального часу за темами	6
Програма курсу «Інституціональна економіка»	7
Плани семінарських занять	11
Вимоги до підготовки й оформлення есе	33
Питання для підготовки до заліку	39
Рекомендована література	40

Навчальне видання

Юрій Володимирович Ущাপовський

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації
для студентів ЖДТУ

Редактор та макетування

Ю. В. Ущাপовський

Підписано до друку 20. 02.2014
Формат 60×84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура Arial. Ум. друк. арк. ?
Тираж 100 прим. Зам. №?

Видавець та виготовлювач
Житомирський державний технологічний університет
Вул.. Черняховського, 103, м. Житомир, 10005

Свідцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
Серія ЖТ № 08 від 26.03.2004 р.